

En neo-patriarkal ordning?

Om genderidentiteter och globalisering i Vietnam

Abstract

This study attempts a literature based reconstruction of the impact of globalisation and modernisation on the gender identities in Vietnam. Recognising the explanatory albeit normative capacity of critical theory – specifically the feminist and globalisation critical approach – this thesis argues that in spite of the economic benefits of modernisation, it enhances existing unequal structures. By focusing on women in the labour sector, simultaneously Vietnam's comparative advantage and one of its economically marginalised groups, a contradictory movement can be discovered. Notwithstanding the economic development, a regression in terms of women's possibilities to self-empowerment seems to cancel the benefits for the individual. By applying theories of gender inequalities and patriarchal structures when reconstructing how globalisation and modernisation change the Vietnamese gender identities, this thesis suggests that the power distribution between the sexes remain and increases, resulting in what has been named a neo-patriarchal structure.

Keywords: modernisation, Vietnam, gender, identity, neo-patriarchal structures

83.000 tecken

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Problemställning	2
1.2 Disposition	2
1.3 Syfte och frågeställning	2
1.4 Metod	3
1.5 Motivering	4
1.6 Hypotes	4
1.7 Avgränsningar	4
1.8 Begrepp och definitioner	5
1.8.1 Globalisering/modernisering	5
1.8.2 Genderidentitet	6
1.8.3 Neo-patriarkala strukturer	7
1.8.4 Könsmaktordning	7
2. Teori	8
2.1 Teori	8
2.2 Feministisk identitetsteori	8
2.3 Globalisering	9
2.4 Gender, identitet och globalisering	10
2.5 Strukturer och aktörer	11
3. Kontext	12
3.1 Genderrelationer i Vietnams historia, en översiktlig sammanfattning av kvinnans roll i olika epoker	12
3.2 Nutida Vietnam	14
3.3 Utbildning	14
3.4 Rättigheter och lagstiftning	15
3.4 Feminisering av migration	16
3.5 Omorganisering av textilindustrin	16
4. Syfabriksarbete	18
4.1 Syfabriken	18
4.1.1 Arbetsförhållanden	18

4.1.2 Kvinnlig arbetskraft	19
4.1.3 Land eller stad	20
4.1.5 Drivkrafter	21
4.1.6 Hustrun, arbetaren eller popprinsessa, hur ser arbetarna på sig själva?.....	23
4. Analys och slutsatser	25
4.1 Analys	25
4.1.2 Förändrade genderidentiteter.....	26
4.1.3 Förstärkt könsmaktordning.....	27
5. Slutsatser.....	29
5.1 Förslag till fortsatt forskning.....	29
6. Referenser	30

1. Inledning

Modernisering till följd av globalisering är en mångfacetterad process som över tid förändrat strukturen i det vietnamesiska samhället på åtskilliga sätt. Effekterna av den tilltagande globaliseringen har varit och är genomgripande, och har lett till ett ökat utbyte av varor och tjänster i regionen. Ledare i länderna har i varierande grad öppnat upp mot väst och den liberala världsekonomin, vilket medfört omvälvande ekonomiska, sociala, och kulturella förändringar (Uhlin, 2002:149). Den fysiska och teknologiska infrastrukturen har förbättrats. Detta har skapat ett snabbare och effektivare utbyte mellan stad och landsbygd inom länderna samt suddat ut gränserna och ökat flödena mellan länder i regionen. Initiativen till dessa förändringar kommer ovanifrån och det är främst den ekonomiska dimensionen som attraherat ledare att välkomna den moderniseringsbetonade globaliseringen till regionen. De sociala och kulturella förändringar som medföljer denna utveckling möts i flera fall däremot av motstånd underifrån. Inställningen till globaliseringens totala inflytande är således synnerligen paradoxalt och varierande.

Vid krigsslutet 1975 befann sig Vietnam i en djup ekonomisk kris, landet var underutvecklat och dessutom hårt ansatt av utgifter som kriget fört med sig. Omvandlingen från plan- till marknadsekonomi påbörjades 1979, ”steg för steg”, inom den existerande socialistiska konstitutionen. Målet med dessa reformer var att integrera Vietnam i den fria världsekonomin under kontrollerade former, samt att etablera starka institutioner som skulle bära upp samhället inifrån (Vu Tuan Anh, 1996:19). De sista spåren av planekonomiskt tänkande försvann i slutet av 1980-talet då ytterligare och radikalare reformer genomfördes vilket resulterade i minskad kontroll och ökat utrymme för fria ekonomiska krafter.

Globalisering och modernisering är uttryck som förknippas med just begränsad kontroll och ökat utrymme för ekonomiska krafter. Globaliseringsförespråkare menar att denna typ av transition från gammalt till nytt skapar ett fritt och öppet ekonomiskt klimat som i sin tur skapar bättre levnadsförhållanden i alla skikt av ett samhälle då det enligt dem ger människor nya möjligheter och alternativ. Detta är dock inte en given utgång. Denna studie kommer istället att belysa de komplikationer som globaliseringen medför genom att fokusera på ekonomiska ojämlikheter och social polarisering; hur vissa ojämlikheter som redan förekommer ökar i omfattning, samt uppkomsten av nya i det Vietnamesiska samhället.

1.1 Problemställning

Ojämligheter som företeelse i Vietnam kommer att illustreras genom att undersöka förändringen av genderidentiteter hos unga kvinnor som arbetar i syfabriker. De flesta av dem kommer från fattiga förhållanden och har förflyttats från rurala områden in till städerna. Väl bosatta i städerna blir de unga kvinnorna utsatta för västerländska influenser som både lockar och formar dem. Traditionellt sett har kvinnans ställning varit stark i Vietnam, både före och under kommunisttiden med undantag för perioder av utländskt inflytande (Tran Thi Que, 1996: 187). Diskussionen kommer därför att ha ett jämförande fokus mellan före moderniseringen och den nuvarande situationen, i en urban miljö. Detta för att synliggöra de förändringar som moderniseringsprocessen fört med sig för unga kvinnors uppfattning om sin identitet som individer och som grupp, på en plats som rymmer både traditionella värderingar och moderna influenser.

1.2 Disposition

Uppsatsen är indelad i fyra sektioner. I den inledande delen definieras och operationaliseras de begrepp som är bärande för uppsatsen samt en presentation av det teoretiska ramverk som utgör grunden för den slutgiltiga analysen. För att ytterligare klargöra vad problemet handlar om och för att ge en djupare förståelse, rör uppsatsens andra del det kontextuella. Här redogör jag kort för det historiska sammanhanget, för genderidentiteters förhållande till Vietnam som transitionsekonomi samt globalisering och för den kontext som utgör den empiriska grunden. I den tredje delen redogör jag utifrån det valda perspektivet för gender och modernisering, och i den avslutande delen presenteras de slutsatser och reflektioner som kunnat dras av analysen.

1.3 Syfte och frågeställning

Huvudsyftet för denna uppsats är att undersöka *hur genderidentiteter bland unga kvinnor förändras i ett samhälle som genomgår en moderniseringsprocess, och vad det får för betydelse för de sociala ojämlikheter som återfinns i relationen mellan män och kvinnor*. Vidare, att identifiera de influenser som leder till förändringar i könsmaktordningen och hur unga kvinnor betraktar sig själva och sin plats i samhället, som enskilda individer och som grupp; vilka särdrag i de

traditionella vietnamesiska genderidentiteterna som förstärkts av globaliseringen och vilka som är nytillkomna. Förklaringar till ojämlikheter mellan män och kvinnor går att finna i olika delar av samhället, den här studien kommer dock på en empirisk nivå att fokusera på de sociala förändringar som ligger till grund för problemets uppkomst och upprätthållande genom att undersöka utvecklingen hos gruppen unga kvinnor på syfabriker.

Dessa frågor utgör basen för det jag ämnar undersöka:

- *Vilken betydelse har globaliseringen/moderniseringen för utformandet av nya genderidentiteter bland unga kvinnor?*
- *Förstärker den nya genderidentiteten i så fall det ojämlika förhållandet mellan män och kvinnor enligt könsmaktordningen?*
- *Hur förhåller sig unga kvinnor själva till sin identitet som individer och som tillhörande en grupp?*

1.4 Metod

I det här kapitlet avser jag att redogöra för de val av metoder och perspektiv som uppsatsen bygger på. Mitt mål är att genomföra en kvalitativ studie där jag undersöker globaliseringens/moderniseringens inverkan på unga kvinnors genderidentiteter i Vietnam. Vidare, att klarlägga vilka faktorer i moderniseringsprocessen som förändrar genderidentiteter och vilka uttryck det får när de reproduceras, samt vilken betydelse det får för könsmaktordningen mellan män och kvinnor i förlängningen.

Min uppfattning om problemets omfattning och komplexitet har jag fått genom att läsa ett brett urval av litteratur som anknyter till genderidentiteter och globalisering/modernisering i Vietnam. De källor jag utgått ifrån består av sekundärmaterial i form av böcker och internetartiklar. Det material som jag samlat in och arbetat med representerar olika ställningstaganden och beskrivningar av problemet som gett nya aspekter att granska, vilket jag tycker bidrar till en djupare förståelse. Intervjuer med personer med anknytning till eller personliga erfarenheter av arbete i syfabriker i Vietnam hade varit önskvärt för utformandet av denna uppsats men då utrymmet är mycket begränsat ges inte plats för det.

Detta är en kvalitativ analys av problemet genderidentiteter i förändring i Vietnam. Eftersom globalisering och sociala orättvisor är ett stort problemområde som innehåller flera intressanta infallsvinklar har jag valt en inriktning som sätter själva genderaspekten av problemet i fokus. Då jag valt att använda feministisk gender-, könmaktordnings- och globaliseringskritisk teori återfinns inslag av normativa antaganden i uppsatsen således är objektivitet inte mitt mål. De teorier jag applicerar på det empiriska materialet används för att synliggöra och förtydliga globaliseringens inverkan på genderidentiteter. Min ambition har varit att anta ett underifrånperspektiv där de utsatta och kvinnorna utgör min

utgångspunkt, detta för att belysa de orättvisa förhållandena mellan män och kvinnor som globaliseringen tycks förstärka.

1.5 Motivering

Att undersöka genderidentitetens utveckling bland unga kvinnor i Vietnam är intressant ur flera perspektiv. Framst eftersom Vietnam har en lång historia av arbete mot att utjämna sociala skillnader samt att transitionen från centralt planerad ekonomi och stor statlig kontroll mot den fria marknadsekonomin har inneburit stora sociala tillbakagångar. Skillnaderna mellan fattiga och rika, olika regioner samt mellan könen har ökat markant sedan 1980-talets början. Det är också intressant att se vad som händer med den totala utvecklingen i ett land som rönt stora ekonomiska framgångar de senaste tjugo åren. Då gendaspekten sträcker sig över samtliga sociala mönster är denna av största intresse för att få en bild både djupet och vidden av problemet med växande social polarisering.

1.6 Hypotes

Utöver klass- och länderhierarkier så uppmärksammas även gendaspekten i globaliseringsdiskussionen. Kritiker hävdar att globaliseringen bidrar till förstärkandet av patriarkala strukturer och därmed kvinnors underläge i förhållande till män (Scholte, 2000: 249). Det är av vikt att understryka att synen på femininitet och maskulinitet i det här sammanhanget betraktas som sociala konstruktioner (Scholte, 2000: 250). Dessa teorier i kombination med tesen om att unga kvinnors identitet i Vietnam håller på att förändras i linje med mer västerländska ideal samtidigt som deras karriärmöjligheter är begränsade tros förstärka denna utveckling. En vanlig uppfattning i Vietnam är dessutom att män och kvinnor är lämpade för olika sorters sysslor på grund av hur de är konstruerade fysiskt. Det bör dock nämnas att globaliseringen inte på något vis tros vara källan till sociala skillnader och ojämlikhet mellan män och kvinnor utan att den snarare förstärker och erbjuder mer utrymme till de strukturer som redan existerar i olika grad. (ibid)

1.7 Avgränsningar

De aspekter som påverkar uppkomsten och omfattningen av sociala skillnader är oräkneliga i ett land som Vietnam som genomgått socialiststyre, krig och vägen

mot den fria marknaden under loppet av fyrtio år. De politiska, ekonomiska, regionala och globala förutsättningarna är alla uppenbara aspekter i en analys av den totala utvecklingen av sociala differenser. Vietnam är exempelvis inte ännu en demokrati, vilket har en uppenbar genomgående inverkan, men tillskrivs i denna studie inget eget analytiskt värde – den ojämnliska relationen mellan män och kvinnor återfinns i snart sagt alla samhällen, oavsett demokratisk och ekonomisk utvecklingsgrad.

Jag har valt att fokusera på genderaspekten och utvecklingen av nya genderidentiteter som enskilt problem bland den mängd sociala problem som finns att granska.¹ Globalisering/modernisering är det mest aktuella perspektivet att angripa problemet från då det dels tros vara en viktig del som orsakar framväxten av just nya genderidentiteter bland unga kvinnor, och därmed också förstärker den befintliga könsmaktordningen bredvid andra ojämlikheter som blir allt mer tydliga i Vietnam.

1.8 Begrepp och definitioner

Som i alla typer av studier är det även i denna väsentligt att från början skapa en klar förståelse för de begrepp som används och hur de definieras. På en övergripande nivå så handlar den här studien om *gender* och *globalisering/modernisering*, vidare, hur kvinnors *genderidentitet* reagerar på modernisering och vilken inverkan denna reaktion har på *könsmaktordningen*. Dessa begrepp samt *neo-patriarkala strukturer* är centrala för uppsatsen och kommer att förklaras nedan.

1.8.1 Globalisering/modernisering

Begreppet globalisering är det med flest sidor och också flest tolkningar. Ofta så börjar just diskussionen med förvirring och dispyter om hur begreppet skall användas. Jag har valt att dels utgå från en övergripande definition då jag använder globalisering som ett samlat uttryck för processer som innefattar modernisering, internationalisering av kapital, tjänster och varor. Denna vaga definition används dock endast begränsat i den här uppsatsen och i ett inledande skede. Den definition som kommer att användas som den gällande i den här studien är dock mer specificerad. I den definitionen likställs globalisering med modernisering och westernization, ”social changes occur in an integrated fashion” (Tessler and Hawkins, 1979:474). Dvs. att globalisering betraktas som ett universellt fenomen som får liknande effekter oavsett vilken plats den äger rum.

¹ Med enskilt problem menas att genderidentiteter kommer att vara i fokus och det enda problem som kommer att utredas. Därmed inte sagt att det inte är en del av den övergripande problematiken med sociala differenser.

Vidare, att globaliseringen är dynamisk och för med sig västerländska sociala strukturer som är sammansatta av budskap om kapitalism, rationalism, industrialism och byråkratism (Scholte, 2000:16).

Modernisering tar sig många olika uttryck och former inom olika områden i samhället; politiskt, ekonomiskt eller socialt exempelvis. Den här uppsatsen kommer att innehålla en kortare och översiktlig beskrivning om ekonomisk modernisering i uppsatsens empiriska del, fokus ligger dock på social modernisering. Begreppet social modernisering beskriver hur attityder och värderingar förändras som ett resultat av sociala förändringar. Den här studien har som mål att betrakta det paradoxala förhållande som uppstår i ett land som ligger i en social moderniserings-transition, där glappet mellan det traditionella och moderna inte överlappats och hur det påverkar befintliga sociala strukturer. Detta illustreras genom att undersöka gruppen unga vietnamesiska kvinnor och hur deras traditionella genderidentitet hamnar i konflikt med nya ideal i ett land som genomgår en aktiv moderniseringsprocess.

1.8.2 Genderidentitet

Då identiteter här antas vara socialt konstruerade är de endast meningsfulla att studera i en kontext. Identiteter reflekterar det samhälle som de skapas och upprätthålls av. (Petersson & Roberts, 2003:8) Det handlar inte om karaktärsdrag hos enskilda individer utan snarare om yttringar och representationer av dynamiska processer (Kinnvall, 2003:12). Genderidentiteter är en viktig del i den s.k. könsmaktordningen. Det finns två huvudperspektiv som präglar identitetsstudier, makro respektive mikro. Jag kommer dock att använda mig av en senare utvecklad metod som visserligen inkluderar båda perspektiv men där huvudvikten ligger i uppfattningen av *identitet som process*. Då jag valt att undersöka moderniseringens inverkan på identiteter blir en blandning av mikro och makro modellen bäst lämpad för ändamålet. Det blir då möjligt att tolka individers beteenden utifrån strukturella begrepp som kultur och ideologi. Samtidigt som mikroperspektivet ger en mer dynamisk bild av relationen mellan social kunskap och subjektivitet, då fokus ligger på interaktionen där identitet framkallas som en produkt av individens samspel med hennes omgivning (Kinnvall, 2003:13).

Genderidentiteter och hur de förändras till följd av modernisering står i fokus för den här studien. Genderidentiteter är resultatet av sociala konstruktioner och subjektiva processer, d.v.s. de är inte bundna till naturen. Det är av stor vikt att inte uppstår förvirring mellan det biologiska könet och de socialt konstruerade identiteter som skapar och upprätthåller maskulinitet och femininitet. De konstrueras av samhället och är således förankrade i de sociala positioner som utgör kollektiva identiteter. (Svedberg & Kronsell, 2003:54) Könsidentiteter är subjektiva i den mån att det främst är individen som upplever denna identitet. Trots detta utgör genderidentiteten en av de viktigaste identitetskategorierna i alla samhällen då den subjektiva upplevelsen går att indela i större identitetsgrupper, som kön och gender. Identiteter är känsliga för förändringar då en mängd faktorer

som kön och maktstrukturer påverkar utformningen av detsamma. Individen ses som en produkt av, och ett uttryck för de sociala strukturer som dominerar den plats och tid hon lever i (Svedberg & Kronsell, 2003:55). Förståelse för hur identiteter skapas och förändras är centralt eftersom den är en betydande del i en beskrivning om hur samhället ser ut och omformas. Det är också viktigt när syftet är att förklara individer och grupperns beteende (Kinnvall, 2003:11).

1.8.3 Neo-patriarkala strukturer

Patriarkala strukturer är mer eller mindre synliga i alla samhällen inom både den formella och informella tillvaron (Moller Okin, 1999:12). Med anledning av moderniseringsdebatten har s.k. neo-patriarkala strukturer uppmärksammats. Neo-patriarkala strukturer är termen som beskriver hur patriarkatet kvarstår i ett samhälle, om än i förändrad och förstärkt version. Det definierar produkten av mötet mellan modernitet och tradition. Undersökningar visar att patriarkala traditioner i Asien, däribland Vietnam, är mer flexibla än förväntat. Trenden visar dessutom att patriarkatet inte bara förblir intakt under moderniseringsprocesser utan också får mer utrymme (Moghadam, 1993).

1.8.4 Könsmaktordning

Kön och makt hör ihop så att kvinnor systematiskt underordnas män. Detta beskrivs som en könsmaktordning, en central tanke i feministisk teori. Gemensamt för feministisk teori är att man vill synliggöra de ojämna maktrelationer som med mannen som norm existerar mellan könen. Kön är också politiskt, då det används för att legitimera kvinnors underordning och mäns överordning. Dessas betydelse för män och kvinnor som sociala grupper leder till en bestämd könsmaktordning (Höjer och Åse 1998:20-21). Vidare, könsmaktordningen är en maktrelation mellan aktörer, vilka bildar och samtidigt bildas i en social struktur. Individen eller identiteten är från detta synsätt betraktad som ett resultat av de maktstrukturer som denna lever under. Genderidentiteten är starkt präglad av faktorer som rör biologiskt kön och könsmaktordningen. Könsmaktordningen gör sig gällande över andra typer av kollektiva identiteter. Innbyggt i könsmaktordningen är att den gynnar en grupp på bekostnad för en annan, därav själva maktordningen.

2. Teori

2.1 Teori

Gender, identitet, könsmaktordning och globalisering är begrepp som är centrala både inom statsvetenskap och inom feminismen. Jag kommer att använda mig av identitet och gender ur ett feministiskt perspektiv samt kritisk globaliserings/moderniserings teori. Man kan dela upp ett feministiskt fokus i fyra olika dimensioner, olikheter, ojämställdhet, förtryck och slutligen strukturellt förtryck (Ritzer 2000:449ff). Jag kommer att beröra samtliga nämnda dimensioner men lägga tyngden vid det sista uttrycket för förtryck. Detta för att skapa en överskådlig bild av problemområdet. För att förstå och förklara förändringar i identiteter är det av största vikt att se *förändring* som ett led i, och ett resultat av *mångdimensionalitet* och *kontextbundenhet* i samband med alla typer av förändringar samt typer av identitet (Peterson, 2003:36).

Förändring innebär att alla individer rymmer en uppsättning av identiteter. Identiteter som att vara mamma, fru, dotter och polis samtidigt (Peterson, 2003:36). Den inbördes prioriteringen varierar allt eftersom och olika sidor eller identiteter betonas i olika situationer. Denna företeelse bevisar identiteters kontextberoende i fråga om balans och innehåll av identiteter. Dessa förändringar i innehåll av identiteter över tid gäller i synnerhet kollektiva identiteter.

Mångdimensionaliteten i identiteter är så omfattande att det är omöjligt att kartlägga alla dess olika aspekter och vad dessa har för betydelse vid en specifik tidpunkt. *Kontextbundenheten* är nära förknippad med mångdimensionaliteten på det sättet att identiteter förverkligas i en kontext.

2.2 Feministisk identitetsteori

Då identiteter här antas vara resultatet av sociala konstruktioner är de endast meningsfulla att studera mot bakgrund av en kontext. Inom identitetslitteraturen finns en klar uppdelning mellan de som betraktar identitet som något som utgår från ett starkt "jag" och de som istället betonar identitet som något situationsbundet, lingvistiskt och narrativt (Kinnvall, 2003:31). Mikro- respektive makroperspektivet. Dessa motstående teorier skapar en plattform för vår förståelse för hur identitetsbaserade problem uppstår, hur "jaget" och de yttre omständigheterna hamnar i konflikt och förändring (Kinnvall, 2003:32). I

synnerhet i ett sammanhang där identitet betraktas som en pågående och dynamisk process, och identitet uppstår som ett resultat av individens samspel med omgivningen. Då kan "jaget" ses som något som skapats och omskapas i dynamiken mellan jaget och dess omgivning. Kollektiva identiteter är således uttryck och representationer av olika sociala processer.

Könsidentiteten är knuten till den biologiska kroppen och står därmed över den separata individens identitet. På liknande sätt som könsmaktordningen står över många andra makthierarkier. Genderidentiteten föds och omskapas i spänningsfältet mellan den materiella kroppen och individens sociala status (Svedberg & Kronsell, 2003:54). Jag har således en icke-essentialistisk hållning till identitet och gender (Woodward, 1997:12).² Genom vardagliga bestyr reproduceras genderidentiteter i den enskilda individens beteende och uppfattningar om vad som kan förväntas av denne som normalt handlande. Upplevelser från möten med andra människor i vardagsmiljön är centrala, eftersom det är i sådana situationer som en individs självuppfattning bildas och omskapas. Mer specifik kunskap om processer som skapar genderidentiteter bör alltså sökas i individers erfarenheter av relationer så som de utspelar sig på olika platser i samhället. Därtill, hur olika identiteter representeras i olika skikt och organisationer i samhället på en strukturell nivå.

2.3 Globalisering

Den utveckling som globaliseringen och moderniseringen för med sig är inriktad på den ekonomiska delen av samhället. Dessa krafter kommer utifrån och är svår att reglera inifrån ett land som genomgår processen. Vietnam har under senare år låtit den privata sektorn ta allt mer plats och staten har tagit många steg tillbaka. Ett land i det läget är ömtåligt för starka influenser utifrån både ekonomiskt och socialt. Den ekonomiska globaliseringen innebär för ett utvecklingsland ett hårt tryck på produktionen och således på arbetskraften, detta är den primära anledningen till varför kvinnor introduceras på arbetsmarknaden. De sociala följderna är svårare att peka ut eftersom de blir synliga först efter hand, men tydligt är att de västerländska budskapen på sikt omformar människorna i en befolkning, samt deras drömmar och mål. Globaliseringen slår lätt sönder de kollektiva identiteter som finns i ett samhälle, många anser därför globalisering som en kulturförstörande kraft (Scholte, 2000:226).

Viljan att vara västerländsk är tydlig i all delar av u-världen som har tillgång till västerländska media, speciellt i den yngre generationen. Den yngre generationen vill klä sig och prata som de filmstjärnor och artister de har som

² Essentialism sett ur ett feministsikt perspektiv innebär att kvinnan är predisponerad till vissa beteenden av naturen. En icke-essentialistisk hållning motsäger detta och betonar istället de sociala mönster och strukturer som omger individen, och att det är dessa som bidrar till förståelsen *varför* ett beteende förekommer och på vilket sätt det tar sig uttryck.

ideal. I de övre samhällsskikten genomgår många kvinnor plastikoperationer för att efterlikna det västerländska skönhetsidealet. Detta fenomen kallas ”the imperialism of McDonalds”(Scholte, 2000:16). Det går dock inte att säga att globaliseringen tar över och tränger undan existerande sociala normer genom att göra hela världen kulturellt homogen. Mer rättvist vore att säga att globaliserings-/moderniseringsprocesser medför en rejäl nypa nya influenser och skakar därför om samhället som undergår processen genom att ge nya alternativ (Scholte, 2000:227).

2.4 Gender, identitet och globalisering

På 1970-talet uppmärksammades det faktum att utveckling måste innehålla fler element än rent ekonomiska. Nya variabler som etnicitet, kön och även ras inkluderades i debatten. Efter hand så kom begreppet kön att bytas ut mot gender vilket öppnade upp för identitetsperspektivet. Identitet är ett koncept som aktualiseras när det sker någon form av förändring, eller i ett krissammanhang. Den ekonomiska globaliseringen är ingen ny företeelse men den kulturella aspekten av detsamma har gett anledning till att diskutera framväxten av nya identiteter till följd av olika globaliserings/moderniserings processer. Globalisering skapar utrymme för förändrade identiteter med sin monokulturella natur som alternativ till de redan existerande och kulturellt låsta identiteterna. Å ena sidan ger den ett nytt och för många marginaliserade grupper, lockande alternativ, och å andra sidan skulle man kunna tänka sig att den kunde ge upphov till motstånd.

Den faktiska bilden är dock den att den globaliserade ekonomin har skapat ett stort behov av varor, tjänster samt specialiserad och rörlig arbetskraft (World Development Report, 2006:208). Just rörligheten på arbetskraft är en betydande del i den globala ekonomins inflytande över sociala strukturer. Detta då migration är nära knutet till globalisering som ett resultat av de sociala skillnader som globaliseringen är orsak till. Det är alltid en s.k. push- eller pull- faktor som orsakar migration.³ I det här fallet kan det sägas vara båda alternativen, då push-faktorn driver de unga kvinnorna bort från landbygden och fattigdomen samtidigt som städerna lockar med nya och friare livsstilar samt möjlighet till att tjäna egna pengar. Kritiker menar dock att de möjligheter som moderniseringen utlovar är begränsade för kvinnor då moderniserings/globaliseringsprocesser förstärker befintliga patriarkala strukturer. Denna åsikt sammanfattas i uttrycket ”gendered aspect of modernity” (Yoko, Akio and Yumiko, 2003:1). Globaliseringen tros alltså hämma kvinnors framfart inom utbildning och förvärvsarbete.

Precis som i klass- eller nord-sydfrågan så refererar gender till de mer omfattande sociala mönster som finns i ett samhälle. Gemensamt för

³ Push-faktorn är tex fattigdom som driver individen eller gruppen bort från en plats. Medan, pull-faktorn är det som attraherar individen eller gruppen till en särskild plats.

underprivilegierade grupper är att det inom gruppen alltid finns exempel på individer som lyckats överbrygga sociala skillnader och avancerat från det ursprungliga läget till en bättre. Det finns framgångsrika kvinnor och framgångsrika utvecklingsländer. Dessa undantag bekräftar snarare regeln om ett strukturellt förtryck än visar på sprickorna och möjligheterna i strukturen. Även i ekonomiskt och politiskt utvecklade länder återfinns samma system med privilegierade och mindre privilegierade grupper och individer. Genderaspekten är en särskilt levande sådan. Går det då att säga att de effekter globaliseringen har ger kvinnor sämre förutsättningar när möjligheten till lönearbete? Ökad tillgång på lönearbete torde ha en frigörande effekt för kvinnor då det borde förse dem med mer självförtroende och oberoende. Verkligheten är dock hårdare och trots de arbetstillfällena som ger kvinnor möjlighet till lönearbete och högre inkomst än vad de normalt skulle inbringa så kvarstår kvinnan längst ner, både socialt och i lönehierarkin (Yoko, Aiko and Yumiko, 2003:222) .

Modernisering stimulerar uppkomsten av nya attityder och beteenden. Förändringar i antal giftermål och barnafödande är vanliga konsekvenser både i väst och i u-världen. I Vietnam har det fått följderna att unga kvinnor hamnat i konflikt i mötet mellan det traditionella och det moderna. De traditionella förväntningar som unga kvinnor blivit fostrade till att uppfylla är djupt rotade i deras sätt att se på sig själva, därtill och i många fall ännu viktigare är plikten att vara representativa i andras ögon. Det är viktigt att visa upp en korrekt sida för andra att betrakta. Denna inställning i kombination med västerländska influenser och ideal, både av politisk och populärkulturell natur erbjuder både förvirring och nya valmöjligheter.

2.5 Strukturer och aktörer

Ett verktyg för att förstå sociala och politiska relationer är struktur- och aktörsperspektivet. Med strukturer menar jag både sociala strukturer (samhällsperspektiv) och strukturer för mänsklig interaktion. Struktur- och aktörsperspektivet kan sättas i relation till makt, i det här fallet könsmaktordningen. Här betyder detta att aktörer utgörs av såväl de enskilda syfabrikarbetarna, fabriksinnehavare och familjerna som organisationer och företag.

Enligt Giddens (1989) har aktörer ingen mening utan makt, dvs. en aktör är inte längre en aktör om han eller hon förlorar förmågan att göra skillnad. Vad gäller strukturer menar Giddens (1989) vidare att dessa möjliggörs av existerande regler och resurser. De existerar inte per se i tid rum, utan det man egentligen talar om är sociala fenomen som har förmågan att bli strukturerade och förändrade över tid. Med detta synsätt skapas och existerar strukturer genom mänskliga aktörer. Synsättet skiljer sig åt från det mer klassiska där strukturer ses som skilda från aktörerna. Hos Giddens utgör struktur och aktör en dualitet där det ena inte kan existera utan det andra samtidigt som de är beroende av tid och rum.

3. Kontext

3.1 Genderrelationer i Vietnams historia, en översiktlig sammanfattning av kvinnans roll i olika epoker

Jämställdhet mellan könen var en fundamental del av det traditionella vietnamesiska samhället. Det speglar främst det dåvarande behovet av ett nära samarbete i arbetsfördelningen mellan samtliga medlemmar i en familj, men också humanistiska tankar om kärlek och respekt över generationer och kön (Tran Thi Que, 1996:187). Denna jämställdhetsbetonade inställning förändrades dock märkbart under kinesernas tusenåriga inflytande. Det konfucianistiska värdesystemet infördes och Vietnam blev ett feodalt samhälle. I linje med de konfucianistiska värderingarna framtogs kvinnor både rättigheter och medborgarskap. Kvinnor blev således totalt beroende av män. Kvinnans identitet och betydelse kom att styras av ”de tre lydnaderna”, vilka innebar att beroende på hennes ålder och civilstånd kunde hon betraktas antingen som *dotter*, *hustru* eller *änka*. Som dotter skulle hon tjäna sin fader, för att senare som gift kvinna tjäna sin make. Slutligen skulle hon som änka tjäna och lyda sin son (Tran Thi Que, 1996:187). Kvinnan blev genom detta samhälle disintegrerad och förpassad till hemmet. Detta systematiska förtryck var dock mer framträdande i de övre samhällsskikten då den fattigare delen av befolkningen i stor utsträckning fortfarande behövde kvinnor som arbetskraft inom jordbruket.

Under den franska ockupationen som tog sin början under 1850-talet förstärktes de feodala strukturerna ytterligare. Jordbrukarna miste sin mark och synen av kvinnor och barn i selar på fälten var inte ovanlig. För många blev livet på landet för fysiskt och mentalt krävande och kvinnor tog sin flykt in till städerna där de försörjde sig som tjänare eller prostituerade. Det var också brukligt att de kvinnor som arbetade i fabriker eller på plantager blev sexuellt och ekonomiskt exploaterade (Tran Thi Que, 1996:187). De kvinnor som fortfarande var kvar i hemmen förväntades fortfarande passa upp på männen i huset enligt traditionen, de som arbetade på fälten fick därmed dubbla sysslor. Kvinnor var under det franska inflytandet utsatta för dubbel dominans, den koloniala och det konfucianismiska.

När det indokinesiska kommunistpartiet etableras under 1930-talet förändras inställningen till gender och jämställdhet igen. Under skriget för nationens självständighet och speciellt under president Ho Chi Minhs ledarskap förbättrades

folkets och kvinnors situation gradvis. I ”the Declaration of Independence” 1945 var en av punkterna jämställdhet mellan könen och kvinnor och män blev lika uppmuntrade till sociala och ekonomiska aktiviteter. Denna punkt har respekterats sedan dess i olika grad inom samtliga av regeringens ekonomiska och politiska policier. De framgångar som Vietnams försvar rönt gentemot USA i Vietnamkriget beror till stor del på att också kvinnor deltog i kampen, dels som aktiva soldater och dels som ledande aktörer inom statliga organ och samhälle. Produktionen var också den dominerade av kvinnlig arbetskraft under kriget (Tran Thi Que, 1996:187). De konfucianistiska värderingar som dominerat sociala och ekonomiska aktiviteter i över tusen år försvann gradvis och ersattes av jämställdhet i socialistisk regi. I klasskampen och strävan efter jämn fördelning av resurser och vinster utjämnades skillnaderna mellan män och kvinnor. Denna fundamentala förändring förde med sig ändrade relationer mellan könen även på andra plan. Friheten till att självständigt välja livspartner, rättigheten till arbete, och förekomsten av kvinnor på högt uppsatta positioner är exempel på den utveckling som skedde under den socialistiska regimen. Naturligtvis varierade graden av jämställdhet mellan olika regioner, stad och landsbygd, olika etniska grupper, människor med olika socioekonomisk bakgrund etc.

Vid krigsslutet och återföreningen 1975 genomgick landet stora förändringar som mer eller mindre direkt påverkade kvinnor och mäns aktiviteter och status. Först och främst genom den politiskt omvälvande återföreningen och den ekonomiska återuppbyggnaden som i sig innebar strukturella omställningar både socialt och ekonomiskt. Detta kom även att påverka arbetsfördelningen med hänseende till kön. När kriget var slut så återvände miljontals män, unga och gamla till de platser de befunnit sig på innan kriget. Dessa män återtog sina positioner i allt från familjens överhuvud till höga positioner inom arbetslivet. Kvinnorna som delvis var vana vid att ge plats åt männen lämnade ifrån sina ledande roller och återgick till det de sysselsatt sig med innan kriget. (Tran Thi Que, 1996:189). Det innebar inte nödvändigtvis arbete under dåliga förhållanden. 1975 genomfördes stora ansträngningar att snabbt få igång den ekonomiska aktiviteten i landet. Kravet efter varor hade varit stort under kriget men omöjligt att tillgodose, detta medförde att när kriget väl var slut kom industrin att blomstra. Läget förblev i stort sett ekonomiskt stabilt de första åren efter kriget och i kombination med utländsk ekonomisk hjälp gick landet trots skadorna från kriget framåt. När den utländska hjälpen successivt avtog och det ekonomiska systemet inte höll för den belastningen blev den ekonomiska krisen ett faktum. Fokus hade flyttats från det gemensamma socialistiska tänkandet till den privata familjeekonomin. (Tran Thi Que, 1996:188).

Krisen 1979-80 påminde regeringen om behovet av en fundamental ekonomisk reform, och de första stegen mot marknadsekonomi togs. De fria marknadskrafterna tvingade fram en skärpning och ett ansvarstagande bland de privata och familjedrivna företagen. Ansvar för produktionen genom att möta konkurrensen och höga risktaganden. Den snabba ekonomiska utvecklingen gjorde att det sociala livet samt lagstiftningen inte höll jämna steg. Efter hand fick sektorn för sociala tjänster mindre betydelse och därmed minskat ekonomiskt stöd (Tran Thi Que, 1996:190). Detta var början till de sociala skillnader som

återfinns i nutida Vietnam. De gamla målen från 1945 om jämställdhet mellan könen som sattes upp och formade politiken genom socialisttiden var inte längre aktuella att ta till vara.

3.2 Nutida Vietnam

Globaliseringen i regionen ost- och sydostasien har varit och är genomgripande. Ledare i dessa länder har i olika grad öppnat upp mot väst och den liberala världsekonomin, vilket resulterat i stora ekonomiska, sociala, och kulturella förändringar (Uhlin, 2002:149). Både den fysiska och teknologiska infrastrukturen har förbättrats, vilket har medfört ett effektivare utbyte mellan stad och landsbygd inom länderna samt suddat ut gränserna och ökat flödena mellan länder i regionen. Initiativen till dessa förändringar kommer ovanifrån och det är främst den ekonomiska dimensionen som attraherat ledare att välkomna den moderniseringsbetonade globaliseringen till regionen. De sociala och kulturella förändringar som medföljer denna utveckling ifrågasätts dock av medborgare tillhörande de äldre generationerna. Vietnam har tidigare haft en mer protektionistisk hållning och därmed fört ett begränsat utbyte med omvärlden, både den närliggande och med väst. Statlig kontroll och semi-marknadsorienterad ekonomi har kännetecknat landet samt det kulturella avståndstagandet från väst.

På bara några år har situationen förändrats markant, i nutida Vietnam är öppenheten tilltagande, och den yngre generationen välkomnar allt som är västerländskt. Det är åter männen som tar de viktiga besluten inom familjen. De har som regel också större kontaktnät, högre utbildning och större beredskap för att våga ta risker i jämförelse med kvinnor. Samtidigt fluktuerar priserna, inflationen har varit hög och sociala tjänster blir allt svårare att få tillgång till. Alla dessa faktorer påverkar i synnerhet kvinnorna negativt. Speciellt kvinnor på landsbygden som har ett fysiskt arbete. Dessa kvinnor blir alltmer isolerade från olika beslutsinstanser i samhället samt samhället generellt. De blir förpassade till jordbruket och att sköta om familjen. Skillnaden mellan stad och landsbygd är i det här fallet oerhörd, men samma mönster återfinns på båda ställen och i olika samhällsklasser men tar sig olika uttryck beroende på den socioekonomiska och geografiska kontexten.

3.3 Utbildning

Utbildning är ännu en aspekt som reflekterar sociala ojämlikheter (World Bank Report, 2006:136). Skillnaderna i utbildningsnivå samt tillgång till utbildning i Vietnam varierar stort mellan olika regioner, stad och landsbygd samt mellan könen. En undersökning från 2002 visar att läs- och skrivkunskaper generellt sett har förbättrats. De största framstegen har gjorts inom gruppen kvinnor, de är dock

inte läs- och skrivkunniga i samma utsträckning som män och utvecklingen säger mer om det ursprungligt lägre antalet läs- och skrivkunniga kvinnor i relation till antalet läs- och skrivkunniga män (Taylor, 2004:218). I takt med att utbildningsnivån höjs så ökar också skillnaderna. Medan det är relativt vanligt att ungdomar i urbana områden går igenom den vietnamesiska motsvarigheten till gymnasiet så är det endast hälften så många ungdomar som bor på landsbygden som deltar i den undervisningen. På universitetsnivå är skillnaderna enorma mellan stad och landsbygd. Detta bevisar inte endast att det är tillgången på utbildning som styr utan också det nära sambandet mellan välstånd och utbildning. På avlägsna platser är det ekonomiska klimatet hårdare och barn och ungdomar behövs som arbetskraft inom jordbruket. Föräldrar utan utbildning är dessutom mer benägna att vara skeptiska till högre utbildning. I städerna finns inte jordbruket som alternativ samt att ekonomiskt välstånd förekommer i större omfattning. Incitamenten till utbildning är högre i en stadsmiljö då de uppenbara fördelarna som studier medför hela tiden är synliga. I en familj som möter ekonomiska svårigheter är det i de allra flesta fall sönernas utbildning som prioriteras, i urbana såväl som rurala områden (Taylor, 2004:219). Samma studie visar att det offentliga stödet till utbildning varierar stort, större summa per person i de folkrikare regionerna. Vilket gör de avlägsna och folktommare regionerna än mer eftersatta (Taylor, 2004:222).

3.4 Rättigheter och lagstiftning

Vietnams regering är engagerad i jämställdhetsarbete mellan män och kvinnor i befolkningen. För att uppnå målet om jämställdhet har nya lagar skapats som syftar till att stärka kvinnors position och sociala status. Enligt konstitutionen så har män och kvinnor lika rättigheter inom det, ekonomiska, politiska och sociala livet. Likaså inom familjen där män och kvinnor rekommenderas att ta lika mängd ansvar i familjelivet och söner och döttrar ska bli jämställt behandlade (Tran Thi Que, 1996:191). Det enda undantaget är militärtjänstgöringen som endast män måste genomföra.

Så lyder den rättsliga motiveringen till hur samhället bör fungera, och vad medborgarna skall rätta sig efter. Verkligheten ser dock annorlunda ut. Det ursprungliga inflytandet av konfucianistiska värderingar förlorade sin övergripande makt under socialismen men har fortfarande starkt fotfäste i vissa avseenden. Välfärdstaten har försvagats av marknadsekonomin framfart och de sociala tjänster som kvinnor brukat nyttja finns inte kvar i samma utsträckning. I bysamhällen ute på landsbygden lever starka patriarkala strukturer kvar vilka har diskriminerande effekter för kvinnor. Dessa strukturer går i regel över lagar och förordningar vilket kan liknas ett undermedvetet tankesystem som automatiskt sätter män över kvinnor och som accepteras av båda parter.

Trots lagen om jämställdhet inom familjen så är det fortfarande döttrar och mödrar som utför det arbetsintensiva hushållsarbetet, med minimal eller ingen hjälp av männen i huset. Den övergripande makten i familjen tillfaller dock

mannen (World Bank Report, 2006:52). Önskan om att få söner istället för döttrar har förstärkts av den förminskade familjen som moderniseringen förordar, där allt färre barn föds. Precis som i andra länder är våld och sexuella övergrepp mot kvinnor ett vanligt inslag i det vietnamesiska samhället. Sällan leder brott mot kvinnor av den här sorten till rättsliga påföljder för förövarna (Tran Thi Que, 1996:192). Det bör också nämnas att skillnaderna i hur lagarna efterlevs varierar beroende på region, om det är stad eller landsbygd samt socioekonomisk ställning.

3.4 Feminisering av migration

Tiden då unga starka män utgjorde majoriteten av migranter är förbi. Tvärtom så har antalet migrerande kvinnor ökat kraftigt de senaste åren, nationellt såväl som internationellt. De söker lycka och framgång i urbana områden eller i andra rikare länder. Det finns tre huvudkategorier av arbeten som är tillgängliga för utbildade migrerande kvinnor. Det är arbeten som anses passa deras fysiska och mentala egenskaper. De flesta får arbete som hushållerskor, men mörkertalet på de kvinnor som hamnar inom sexhandeln är stort. Andra får anställning på fabriker (Matsui, 1999:45). Moderniseringen har medfört att fler kvinnor i de övre samhällsskikten väljer att studera och arbeta, det i sin tur har skapat ett ökat behov av barn- och äldreomsorg samt hushållerskor. Bristen på arbetskraft i expanderande ekonomier kräver att även kvinnor deltar i förvärvsarbete. Likaså är typen av arbetsintensivproduktion som numer är förlagd i perifera-, eller nieländer pga. den internationella arbetsfördelningen en viktig faktor då den attraherar kvinnlig arbetskraft. Kvinnor anses vara bättre fysiskt anpassade för den typen av fabriksarbete (Kaur, 2004:199).

3.5 Omorganisering av textilindustrin

De första åren efter återföreningen 1975 gick ut på att tillgodose den inhemska marknaden med varor av alla slag inklusive textilvaror. Stora delar av produktionen hade legat nere under kriget och behovet av konsumtionsvaror var enormt. När Vietnam kort därefter började öppna upp för en mer marknadsorienterad linje ställdes nya krav på produktion och organisation. För att förbereda inför de fria marknadskrafternas intåg och internationell konkurrens krävdes omstruktureringar inom samtliga industrier.

I 1980-talets början gick textilindustrin in i en kris som varade fram till slutet av årtiondet. Den centralt planerade ekonomin erbjöd en stabil men icke-flexibel arbetskraft varför produktionen stagnerade. Efterhand kom läget att stabiliseras och antalet anställningar ökade. Samtidigt genomfördes reformer som tillät textilfabriker att disponera material och arbetskraft självständigt, vilket resulterade i "extrajobb" för de anställda. Detta medförde övergången från fixa

löner till ackordsystem (Nörlund, 1995:134). Efterhand flyttades fokus från volym till kvalitet av textilprodukter och textilfabriker gavs tillstånd av staten att på egen hand kontakta utländska leverantörer för nya råvaror och material. Tryck och färgningsprocesser var de två områden som utvecklades mest, en specialiseringsvåg följde och fabriker inriktade sig på olika områden. Den nya inriktningen på kvalitet skapade konkurrens mellan olika varor även om det i det här stadiet var för tidigt att tala om marknadsbaserade priser och produktion (ibid). Det bör nämnas att graden av självständighet åt fabrikerna varierade stort vid denna tidpunkt. Under åren 1982-88 expanderade textilindustrin med en årlig tillväxt på 9.4 procent, antalet anställda ökade dock inte i samma takt. Arbetskraften kom att omfördelas och då 10 100 arbetare inom sömnadsproduktionen förlorade sina anställningar skapades 60 000 nya jobb inom vävnadsproduktionen (Nörlund, 1995:136). Det statliga ägandet och kontrollen minskade successivt genom 1980- 1990-talen, mellan 1989-1992 ökade den privata textilsektorn i antal från 34 till 114 fabriker.

Från och med 1990 släpptes de privatägda fabrikerna fria från statliga beslut i ekonomiska frågor. De egna företagarna fick då chansen att själva besluta i ekonomiska frågor. Det innebar i praktiken mer frihet åt den privata sektorn men också vissa fördelar för de statligt ägda fabrikerna i form av skattereduceringar och lån till minimala räntor (Nörlund, 1995:140). Ägare och chefer för privatägda företag måste fortfarande rapportera till staten och ha överseende med ett visst statligt inflytande vilket är karakteristiskt för en blandekonomi. Om en fabrik går dåligt kan högt uppsatta chefer riskera att bli avskedade och i vissa extrema fall kan ägaren förlora äganderätten (ibid). Med decentraliseringen följde också förändrade anställningsvillkor för arbetarna, under socialisttiden var merparten av arbetskraften anställd på livstid, de nya reformerna ställde högre krav på den enskilda arbetaren för att denna skulle få behålla sitt jobb. Den privata sektorn attraherade på så vis att det fanns större möjligheter att tjäna mer pengar men i utbyte försvann sociala förmåner som barnomsorg, mammaledighet och pension etc (Nörlund, 1995:145).

Öppenheten mot internationell handel drabbade textilindustrin hårt i början av 1990-talet då det också innebar att utländska varor kom att konkurrera på den nationella marknaden som tidigare varit skyddad av staten. Billiga kinesiska produkter har i olika omgångar tvingat ner både priser och antalet anställda. Främst för de mindre och privata fabrikerna (Nörlund, 1995:146). De arbetare som vill behålla sina jobb måste vara beredda på långa och krävande arbetspass. De gamla som inte orkar hålla det tempo som förväntas av dem byts snabbt ut mot yngre och snabbare arbetare. Trots detta visar de senaste åren på ett uppsving som ett resultat av minskad statlig kontroll (Lien Houng, 2003:301) .

4. Syfabriksarbete

4.1 Syfabriken

Syfabrikernas produktion utgjorde en väsentlig del av den totala produktionen de första åren efter krigsslutet och återföreningen (Thi Hoa, 1996: 167). Flera av de större fabriker togs om hand och kontrollerades av staten. Fabriker som legat nere eller gått på halvfart importerade nya maskiner och annat material från Japan, Västtyskland och USA bland andra ledande inom textilindustrin. Det finns flera kategorier av unga kvinnor som söker sig till syfabrikerna i städerna, det går att dela in dem i två huvudgrupper. De som har flyttat in till städerna från landet, och de som redan bor i städerna men som saknar utbildning och därmed inte har någonstans att ta vägen i väntan på giftermål. Arbetet på en ”sweatshop” är ett mindre ansett arbete som ger låg status och låg lön och är därför inget som välbärgade kvinnor eller kvinnor med utbildning vill befatta sig med.⁴

4.1.1 Arbetsförhållanden

” [T]he apparel industry has long been plagued by a noxious creature known as the sweatshop. The word conjures up images of sweltering tenements and dark lofts, of women and children toiling into the night for wages that will barely keep them alive... It is the peculiar nature of this industry that such conditions can be found today more or less as they existed a hundred years ago” (Lien Huong, 2003:298)

I jämförelse med de teknologiska framsteg som gjorts inom andra industriella branscher så är textilindustrin eftersatt på det sättet att produktionen till stor del bygger på mekaniskt arbete. Få innovationer för att förenkla arbetet med att klippa och sy har åstadkommit (ibid). Den enda skillnaden är att denna typ av produktion numer är förlagd till den perifera delen av världen, och där utgör kvinnor framför symaskinerna fortfarande den fundamentala delen av produktionen. Arbete på syfabrik är historiskt sett ett vanligt exempel på genderrelaterat och nedvärderat arbete. För vietnameserna är det allmänt vedertaget att män och kvinnor är lämpade för olika arbeten i grunden beroende på fysiska egenskaper, psykologiska anlag och familjesituation. Bland annat Lien

⁴ Ordet ”sweatshop” refererar till unga ogifta kvinnor som sitter på en fabrik och väntar på att få gifta sig.

Houng anser dock att de låga lönerna och den låga statusen bestäms av de globala krafterna.

De ekonomiska reformerna har inneburit ett uppsving för textilindustrin i Vietnam, de privatägda fabriken går särskilt bra. Det nämns ofta att det är den tredje mest lönsamma industrin efter olje- och fiskeindustrin, samt att den erbjuder flest arbetstillfällen till utbildad arbetskraft (Lien Houng, 2003:301). I takt med den ekonomiska utvecklingen ökar omfattningen av sociala och arbetsrelaterade problem. Arbetskraften utnyttjas maximalt och tvingas sitta vid symaskinerna upp till arton timmar per dag, samt hålls isolerade från resten av befolkningen i speciella byggnader där de både arbetar och bor. Dessa byggnader är ofta undermåliga då säkerheten är låg och saniteten mycket dålig. Många av arbetarna utnyttjas dessutom sexuellt och ekonomiskt av sina arbetsledare. De kvinnor som löper störst risk att bli exploaterade är de som arbetar för mindre och privatägda fabriker. Varför någon väljer att ta anställning på en fabrik som står utanför insyn av myndigheter och säkerhet beror på att de hoppas på att träffa en man och vill därför kunna lämna sitt arbete snabbt utan att ha vare sig försäkring eller kontrakt skrivet (Lien Houng, 2003:305). I väntan på att träffa en man blir de anställda istället beroende av fabriken för inkomst och måste göra allt arbetsgivaren ber om även om det strider mot lagar och regler. Man talar om fem ”nos”: “no house, no family, no entertainment, no money and no future”(Lien Houng, 2003:301). Om en kvinna blir gift förlorar hon som regel snabbt sin anställning. Arbetsgivare föredrar unga och drivna kvinnor som inte ifrågasätter.

4.1.2 Kvinnlig arbetskraft

De yttre påtryckningar som influerar en ung arbetande kvinna i Vietnam kan delas upp i tre huvudkategorier: den statliga diskursen, de traditionella förväntningarna hemifrån samt influenser från västvärlden. På en statlig nivå har det skett ett skifte i diskursen angående vad kvinnans identitet torde innebära. Det har gått från uppfattningen om kvinnan som en produktiv kamrat till kvinnan som en åtrådd fru och omhändertagande moder. Denna diskurs innefattar dock inte de kvinnliga syfabriksarbetarna. De förväntas istället hjälpa till i arbetet med att bygga upp landet ekonomiskt, de liknas vid de kvinnliga soldater som deltog i kriget mot USA och förväntas ha dem som förebilder.

Marknadsekonomin intåg i Asien har resulterat i ökat fokus på kvinnors kroppar som kärnan till åtrå och romantik. I veckotidningar jämföras *lycka, familjen och kärlek*. Många av tidningarnas namn innehåller något av ovanstående ord. Orden är importerade från väst men ges en djupare innebörd i den asiatiska kontexten. Den nutida emfasen på kärlek vittnar om begränsat uttryck för densamma under socialiststyret. Regeringens plan sedan början av 1980-talet har varit att minska befolkningstillväxten. Radioprogram som informerar unga om sex och samlevnad subventioneras av staten. Andra program går ut på att förmedla budskap om könsroller, vidare, att mannen ska ägna sig åt att bygga hus och kvinnan ska bygga familj (Lien Houng, 2003:319). Både staten och marknaden uppmuntrar alltså familjebildning och att kvinnor skall viga sina liv åt att vara

hustru och moder. Den gamla modellen från socialisttiden där arbete ansågs vara nyckeln till lycka är nu utbytt, den traditionella synen på kvinnan som hustru och moder förstärks ytterligare av marknadskrafterna.

I traditionella Vietnam liknas unga ogifta kvinnor som arbetar vid bomber som kan explodera när som helst utan förvarning. Vad man egentligen liknar själva bomben vid är kvinnans sexualitet. Unga kvinnors sexualitet anses vara både våldsam och destruktiv. Män i allmänhet och de män som styr på fabriker ser deras arbetskraft som sin egendom och väntar sig att de unga kvinnorna ska vara anpassade för det ”moderna livet”. Det moderna livet är också en metafor anspelar på kvinnans promiskuitet (Lien Huong, 2003:298). En vanlig och användbar metod för männen som arbetar på fabriken är att kontrollera kvinnornas sexliv, det ger dem makt att bestämma över dem eftersom kvinnorna absolut inte vill att någon ska ha insyn i deras privata sfär. Det kan leda till dåligt rykte vilket i sin tur kan innebära undergången för en ogift ung kvinna. Synden och skulden över att vara en ”dålig flicka” eller ens bli förknippad med en är starkt knutet till det traditionella bysamhället.

Vietnamesiska genderrelationer är lättast att identifiera och förstås om de sätts in i övergripande ekonomiska processer på samma sätt som utvecklingen av olika ekonomiska processer lättast kan förstås i ljuset av de genderrelationer som ingår i dem. De är därför svåra att betrakta separat men det innebär samtidigt fördelen med att de går att arbeta med på ett konkret sätt. En ytterligare dimension läggs dock till när den moderniseringsbetonade globaliseringen får stor inverkan på den ekonomiska utvecklingen. Kvinnor generellt, och i det här fallet arbetande kvinnor drabbas hårt av den nyttillkomna post-kapitalismen i Vietnam eftersom de får nya förväntningar på sig. De kan dock inte enbart betraktas som passiva då de själva utgör en viktig del då de reproducerar de nya förväntningarna i sina egna led och på så vis stärker de nya ekonomiska strukturerna (Lien Houng, 2003:299).

4.1.3 Land eller stad

Vad är då drivkraften bakom beslutet att ta anställning vid en syfabrik, och vad är det som gör att de unga kvinnorna väljer att stanna kvar? Enligt ost- och sydostasiatisk litteratur så är de migrerande döttrarna på uppdrag för att hjälpa sin familj ekonomiskt. Som en slags gest av tacksamhet mot sina föräldrar för att de sörgt för dem ekonomiskt under uppväxten innan de ska ingå äktenskap och då komma att tillhöra en annan familj. Döttrar från landsbygden är inte inkomstbringande för en familj då de inte får någon högre utbildning och dessutom inte kan arbeta med något utanför hemmet eftersom det inte finns några jobb tillgängliga. Döttrar betraktas därför ofta som en utgift, vilket skapar mycket skuld. Detta är en konfuciansk kvarleva som förstärkts med regeringens åtgärd angående för högt barnafödande. I samband med minskat barnafödande har föräldrar (även de på landsbygden) börjat investera mer i sina mindre barnaskaror i form av utbildning etc. i tron att det ska löna sig under deras ålderdom när de i sin tur blir beroende av att deras vuxna barn ska försörja dem. De är dock mycket ovanligt att flickor på landsbygden får tillgång till högre utbildning.

Trots fattigdomen och bristen på jobb på landsbygden så är det lika mycket tilldragelsen av att ge sig iväg till staden och söka efter ett mindre hårt liv som styr beslutet att åka. Det är inte de allra fattigaste som åker iväg och de flesta känner till de hårda arbetsvillkoren. Trots de hårda arbetsvillkoren så anses det vara mindre fysiskt påfrestade än arbetet inom jordbruket där kvinnorna jobbar från gryning till kväll ståendes i risfälten med vatten ända upp till knäna. Både föräldrar och barn enas vanligen om att det är den bästa lösningen i väntan på giftermål. Ofta måste föräldrarna betala för de första månaderna, för flickans mat och uppehälle innan hon fått lön att klara sig på egen hand. Många föräldrar vill ge sina döttrar chansen till ett bättre liv än de själva levat. Materiell välfärd likställs här med lycka. För föräldrarna är det status att ha sina döttrar arbetandes i städer, en man beskriver att;

” Every time, when my daughters return home (from Hanoi), villagers say that they look more pretty in neat and clean dress. I feel very happy about that.” (Lien Houng, 2003:304).

Om flytten resulterar i giftermål är lyckan fullkomlig. De konflikter som kan uppstå angående en dotters flytt handlar nästan uteslutande om föräldrarnas oro inför dotterns heder, och att den inte får komma till skada. Eller att föräldrarna redan har tänkt ut en make åt dottern som är innebär förhöjd status för dem.

Att gifta sig med en man utanför byn är de flesta unga kvinnors förhoppning. De är den vanligaste orsaken till varför unga kvinnor migrerar (Lien Houng, 2003: 304). Det är på det stora hela komplicerat för unga kvinnor att komma i kontakt med män, i fall en utomstående man ses samtala med en flicka från byn kan det få våldsamma konsekvenser. I vissa fall flyr unga kvinnor misslyckade förhållanden i byn och gömmer sig i städerna. Det är dock i allmänhet en lättare utväg i jämförelse med den sociala stigmatiseringen det innebär för en ung kvinna och hennes familj efter en mindre lyckad kärleksaffär. Förväntningarna från familjen och bysamhället på en ung kvinna på landsbygden kan således sägas vara betydande för unga kvinnors migration.

4.1.5 Drivkrafter

För att förstå varför unga kvinnor väljer att arbeta under så svåra och osäkra förhållanden måste man även se till de faktorer som lockar dem till städerna som komplement till varför de flyr landsbygden. Vidare skapa en uppfattning om vilka deras drömmar och personliga mål är. I litteratur angående arbetarklasskultur lyfts konsumtion fram som en betydande faktor. D.v.s. att det finns en stark önskan bland arbetare att kunna köpa konsumtionsvaror. En betraktelse av unga, arbetande vietnamesiskors konsumtion och vardagsrutiner avslöjar inte bara vilka de är utan också vilka de vill bli vilket är en viktig del i förståelsen för utvecklingen av deras identitet som grupp.

Influenser från västvärlden har stimulerande effekt på konsumtionen. Unga kvinnor i Vietnam har samma förebilder som unga kvinnor i väst. Syfabriksarbetarna har affischer med kända filmstjärnor och artister, och försöker

efterlikna genom att köpa de produkter som marknadsförs, affischerna säljs överallt på gatan i små affärer.

“After a long working day, which often ends at 9 p.m., I follow the girls to their room. It is a small room of seven square meters, simply furnished. There are four girls living in it. A big bed covers half of the space and the only other piece of furniture is a plastic case for hanging clothes. The front wall is full of pictures: Britney Spears dancing in her usual sexy dress, the Chinese girl who acted as “Hoanh Chau Cach Cach” (A Chinese princess) taken together with Dan Troung, a famous male singer of Vietnam, both in Chinese traditional dress and a series of Sunilk’s advertisements for different kinds of shampoos featuring a sweet young girl’s face with long, black and silk-like hair. The pictures show that the girls are in contact with the global popular culture: a commercialized hybrid of East and West.”(Lien Houng, 2003:308)

De unga kvinnorna hävdar att de har bilder av västerländska stjärnor på väggarna eftersom det ger lite färg och värme på de annars så kala väggarna. Allt tyder dock på att de västerländska skönhetsidealen sakteliga överförs på vietnamesiska unga kvinnor. De nya skönhetsidealen tar sig många olika uttryck men gör sig mest påmint inom plastkirurgin i ost- och sydostasien där kvinnor i de övre samhällsskikten väljer att operera sig så att de får mer västerländska ansiktsdrag. De fattigare flickorna från landsbygden ser fabriksarbetet som en möjlighet att bevara sitt ansikte och sina händer vita och släta. De flesta fabriks sömmerskor drömmer om att bli vackrare när de börjar arbeta på fabrikena. Vidare, att de ska få tillfälle att designa och sy privata kläder. Dessa drömmar krossas relativt snabbt när de anländer till sin arbetsplats. Dessa är så kallade pull-effekter. Väl på plats i städerna är lockelserna påtagliga, i det friare klimatet och bristen på tillsyn är det många som har svårt att sätta sina egna gränser. Steget från byn till staden blir så överväldigande att andra stora steg ter sig som små nyanser. Friheten att få klä sig självständigt och prata obehindrat med främmande orsakar ofta problem. Då lönerna i syfabrikerna är minimala lockas många till prostitution.

De flesta sömmerskorna är intresserade av mode, och tar stolthet i att vara moderiktigt klädda även om kläderna är tillverkade av billiga material och dåligt sydda. Trots att de arbetar med textil så är de flesta inte skickliga sömmerskor. Deras arbete på fabrikena är storskaligt. När de varit bosatta i staden en längre tid går de till skräddare för att få sina kläder uppsydda. Generellt sett spenderar sömmerskorna den största delen av sin lön på kläder och accessoarer. De väljer att leva på en kost bestående av ris och grönsaker för att ha råd att köpa vackra föremål. En del kvinnor bibehåller inställningen de blivit upp vuxna med på landsbygden och unnar sig varken nya kläder eller friare livsstil. Gemensamt för alla kvinnor i alla samhällsskikt inom städerna är strävan efter att vara smal, en del arbetare jobbar fler timmar om dagen än vad som krävs av dem för att inte äta samt för att uppnå maximal förbränning (Lien Houng 2003:310). Medelklassens kvinnor går på gym och olika dieter. Kvinnor från landsbygden som är kraftigt byggda efter år av hårt fysiskt arbete inom jordbruket får anstränga sig hårt för att bli små som stadsflickorna. Det förklarar inte bara en fixering vid skönhet utan också en strävan efter kontroll. De unga kvinnorna som har begränsat inflytande över sina liv kan i alla fall kontrollera sina kroppar, vilket indirekt ger dem en känsla av makt och kontroll.

Utöver intresset för den egna kroppen och mode utgör musik en essentiell del i arbetarnas tillvaro. Musiken är tänkt att skapa en mer avslappnad arbetsmiljö samt distrahera de monotona arbetsmomenten. I privata fabriker är det vanligt att arbetarna sjunger tillsammans i arbetsledarnas frånvaro. De unga kvinnorna har små anteckningsböcker där de skriver ner de texter de tycker mest om. När de inte arbetar brukar kvinnorna samlas och sjunga tillsammans. De författar också egna texter som vanligtvis handlar om deras känslor och romantik. Sånger om svikna löften, och krossade hjärtan är ofta återkommande teman i de egenhändigt författade texterna. Även de som inte har personlig erfarenhet av sviken kärlek skriver om det, vilket kan tolkas som ett erkännande av en känslighet inför det okända och rädslan för att det oförutsedda ska skada dem. Ett annat vanligt inslag i sångerna är nostalgiska berättelser om barndomen på landsbygden, om kärleken till familj och vänner. Om kärleken till det som de tagit för givet när de varit bosatta där men längtat bort till städerna. Det står sällan något konkret om missnöje eller de dåliga arbetsförhållanden de tvingas lyda, men sångerna och dikterna avslöjar att det finns en missnöjdhet.

”My home village is too far to go back. So I have to remain in this narrow room with its terrible smell. I cannot go out because it is raining too heavily. Because I do not know anyone in this place. How sad it is being far away from home. No money, no rice, mean no love” (Lien Houng, 2003:312).

I samma anteckningsböcker finner man urklipp från tidningar och reklam på deras idoler. Nostalgin och drömmar ställs här på sin spets. Drömmen om att få vara i samma värld som kvinnorna i urklippen driver arbetarna att spara, och många slutar därför att skicka hem pengar till familjen för att kunna köpa föremål som får dem att känna sig delaktiga i den värld de eftersträvar. Vanligtvis så lever arbetarna med dessa båda drivkrafter sida vi sida eftersom de kompletterar varandra.

4.1.6 Hustrun, arbetaren eller popprinsessa, hur ser arbetarna på sig själva?

Konsumtion och tradition står i konflikt för de unga kvinnorna, valet står mellan karriär och självständighet eller äktenskap? Som nämnt ovan är äktenskapet högt värderat i vietnamesisk tradition. Därtill är det den gällande diskursen som uppmuntras ovanifrån av regeringen.

”A man marries a woman, who gives birth to their children. That is considered as the highest happiness for a couple. It is also considered as something natural. Therefore, anyone who goes against nature or does not get married is seen as abnormal” (Lien Houng, 2003:313).

Här liknas kvinnan vid en blomma som endast blommar en gång och därför måste plockas innan hon vissnar. För föräldrarna är det den viktigaste delen av uppfostran av en flicka, att se till att hon blir bortgift i rimlig tid innan hon börjar ”vissna”. Att vara en ogift kvinna i övre tjugooårsåldern är det värsta som kan hända en kvinna och hennes familj. Detta är den rådande trenden på landsbygden,

i städerna ser det annorlunda ut även om den första trenden är den generella målsättningen. I städerna å andra sidan går utvecklingen i motsatt riktning där pressen för den ekonomiska välfärden är som mest påtaglig, vilket medför att kvinnor i medel- och överklass skaffar sig akademiska utbildningar och karriärer. Dessa kvinnor prioriterar karriären i ett par år och gifter sig därför senare i livet. De kvinnor som blir framgångsrika kan få svårigheter med att finna en man som kan tolerera att hon är framgångsrik eller till och med mer framgångsrik än mannen själv (Lien Houg, 2003:314). Den andra kategorin av dem som gifter sig senare i livet eller förblir ogifta är arbetarkvinnor som kvinnorna inom textilindustrin.

“It is difficult to find partners inside the factory as there are very few men working here. We are working on shifts, so after work, the only thing we want to do is to go home quickly and lie down to sleep. There is no time for socializing with friends.”(Lien Houg, 2003:315)

Dels så har de inte tid att träffa män och dels så är deras löner så låga och anställningar så osäkra att de flesta inte vågar ge sig i familjelivet. På samma sätt som kvinnorna på syfabriken står i valet mellan konsumtion och tradition samt stad och landsbygd, står de också i valet mellan tidigt och sent giftermål. För de kvinnor som migrerat från landsbygd till städerna är skammen över att förbli ogift så stor att åtskilliga kvinnor undviker att åka hem över huvudtaget. En kvinna, Quyen inledde en kärleksaffär med en man på fabriken, mannen lämnade henne dock snabbt för en annan. Efter tre års arbete på syfabrik i Hanoi valde hon att flytta hem till sin barndoms by igen. Hennes mamma hade mycket svårt att acceptera det faktum att hennes dotter förblivit ogift.

“While I was at home, my mother sighed all the time. She told me: “It is not important to me whether you get married or not but I cannot stand it when the neighbours say that we are unfortunate.” I felt so sad to hear that and can say nothing” (Lien Houg, 2003:316)

Att ensam föda ett utomäktenskapligt barn ses är en ännu större tragedi. Både för kvinnan som föder barnet och för hennes familj. Då kvinnan som föder barnet är ensam om att försörja sig själv och barnet tvingas hon be sin familj om ekonomiskt stöd för att säkra sin och barnets överlevnad. Att återvända hem utan man och dessutom med ett barn innebär att hon sätter sin familj i dålig dager i byn. Denna sociala stigmatisering medför att många kvinnor väljer att stanna och hanka sig fram i städerna, för att skydda sin familj mot skammen de åsamkar dem. Historier om unga flickor med romantiska drömmar och oönskade graviditeter berättas av de gamla på syfabriken för att avskräcka de nya unga arbetarna. De unga flickorna är rädda för att gå liknande öde till mötes men blir lätt förvirrade och uppslukade av förälskelser och drömmar.

4. Analys och slutsatser

4.1 Analys

Huvudtemat för den här uppsatsen är sociala förändringar till följd av modernisering, närmare bestämt de förändringar som moderniseringsprocesser medfört för genderidentiteter i Vietnam samt vilken betydelse dessa förändringar får för relationen mellan män och kvinnor. Genom att sätta genderaspekten och utvecklingen av nya genderidentiteter i fokus som enskilt problem bland den mängd sociala problem som finns att granska behandlar jag ett fundamentalt problemområde som återfinns inom sociala orättvisor världen över. Sociala orättvisor, däribland diskriminering av kvinnor, är ingen ny företeelse, men globaliserings-/moderniseringsprocessers inverkan på utvecklingsländer är de mest adekvata influenserna att undersöka då de tros vara en viktig del i det som orsakar framväxten av just nya genderidentiteter bland unga kvinnor, och därmed också förstärker den befintliga könsmaktordningen bredvid andra ojämlikheter som blir allt mer tydliga i Vietnam.

Globaliseringskritiker menar att utöver de rent konkreta förändringar som den ekonomiska globaliseringen medför så äger också stora sociala och politiska förändringar rum i ett land som genomgår själva processen (Scholte, 2000:226) - förändringar som trots ekonomisk utveckling i många fall betyder den sociala utvecklingens tillbakagång, varför det ges anledning till att ifrågasätta moderniseringens totala betydelse för länder som vill uppnå utveckling. De senaste årens globaliseringskritiska litteratur lyfter fram termer som *feminisering av fattigdom*, *feminisering av migration* samt *könad arbetsfördelning*, varför det är meningsfullt att undersöka kvinnors position i ett land som är på väg upp i den ekonomiska hierarkin för att se om samma fenomen uppträder för de länder som inte totalt sett "fallit offer" för globaliseringen. Vietnam har under de senaste trettio åren öppnat upp gränserna och gradvis släppt in de fria ekonomiska krafter som förknippas med globalisering/modernisering. Tillväxten har ökat och den ekonomiska utvecklingen har skapat nya förutsättningar i både stad och landsbygd (Lien Houng, 2003:299). De aspekter som indikerar social förändring till följd av den ekonomiska utvecklingen är oräkneliga. Utmärkande för genderaspekten är dess delaktighet i andra aspekter, den gör sig gällande över andra viktiga faktorer på så vis att oavsett om man undersöker ojämlikheter mellan stad och landsbygd eller mellan olika regioner så går det inte att bortse från förhållandet mellan könen. Identitet som utgångspunkt ger möjlighet att se hur den kulturella aspekten av modernisering, d.v.s. influenser från väst, påverkar kvinnors inställning till sig

själva som individer och som grupp, en viktig del för förståelsen om hur ojämna maktförhållanden uppstår och upprätthålls.

4.1.2 Förändrade genderidentiteter

Unga kvinnor i Vietnam har fått nya möjligheter. Expansionen av arbetsintensiva industrier har skapat många nya jobb som är anpassade för kvinnlig arbetskraft. Kvinnor som växt upp på landsbygden flyttar in till städerna där jobben finns, och kvinnor som redan bor i städer men som saknar utbildning och lever i fattigdom lockas av tanken på självständighet samt möjligheten att kunna bidra med ekonomisk hjälp till hemmet. Väl installerade på fabrikerna och sovsalarna börjar ett annat liv som för dem längre bort från både familj, vänner och förverkligande av framtidsplaner. Orealistiska drömmar blir till mantran och gemensam drivkraft för att klara av de hårda arbetsförhållanden som råder på fabrikerna samtidigt som möjligheten att återvända för att leva under familjens beskydd minskar (Lien Houg, 2003:302). Om drömmen om ekonomiska framgångar samt chansen att träffa en make var den s.k pull-effekten som fick de unga kvinnorna att lämna sina föräldrahem så är det skuld och plikt som får dem att stanna. Vietnamesiska döttrars främsta uppgift är att hålla familjens heder intakt. Många döttrar bär dessutom på ett dåligt samvete för att de varit en utgift för ett redan fattigt hushåll, även fast de oftast varit aktiva inom hushålls- och jordbruksarbete. Ur föräldrasynpunkt är den viktigaste delen av uppfostran av en flicka att se till att hon blir bortgift i rimlig tid innan hon förlorar sin ungdom. Att vara ogift och kvinna i övre tjugoårsåldern är det värsta som kan hända en kvinna och hennes familj. Detta är den rådande trenden på landsbygden, i städerna ser det annorlunda ut även om den första trenden är den generella målsättningen. Dessa tankar om vad kvinnor har för möjligheter, vad de bör ägna sig åt och vad de ska sträva efter är traditionellt förankrade ”regler”. I ett samhälle som förändras och som i allt större omfattning rymmer moderna tankesätt läggs dessa influenser på som en extra dimension och innebär därmed fler mål att efterleva. De unga kvinnorna hamnar på så vis redan där i glappet mellan det traditionella och moderna tankesättet.

Konflikten föds redan i tanken varför det är intressant att betrakta förändringar i deras uppfattning om sig själva. De identifierar sig dels med den goda dottern, en identitet de utvecklat i samspel med familjen och den kontext de växt upp i samtidigt som nya influenser ger upphov till nya drömmar och mål (Tran Thi Que, 1996:187). Ironiskt nog så uppmuntrar de västerländska influenser som de unga kvinnorna får tillgång till i stort sett strävan efter samma saker, d.v.s. giftermål, familj och barn. De anses dock vara nya och spännande även om samma budskap förmedlas från ett annat ansikte. Yttre egenskaper som skönhet och tillgivenhet tillskrivs ett högt egenvärde i jakten på lyckan och de västerländska skönhetsidealen överförs successivt på vietnamesiska unga kvinnor. De nya skönhetsidealen tar sig många olika uttryck men gör sig mest påmint inom plastkirurgin i ost- och sydostasien där kvinnor i de övre samhällsskikten väljer att operera sig så att de får mer västerländska ansiktsdrag. De fattigare flickorna från

landsbygden ser fabriksarbetet som en möjlighet att bevara sitt ansikte och sina händer vita och släta. De flesta fabriksömmerskor drömmer om att bli vackrare när de börjar arbeta på fabrikerna. Verkligheten ser dock annorlunda ut, visserligen sitter de fast framför maskinerna under dagen då solen står som högst och kan på så vis undslippa solbränna, men tiden som blir över till skönhetsvård och tillfällen att träffa män är mycket begränsad. Det är överhuvudtaget väldigt intressant att betrakta hur självständigt arbete och friheten från hemmets förväntningar genererar exakt samma mål som förut och det är i det här skedet som termen neo-patriarkala strukturer i allra högsta grad gör sig gällande. Jag har tidigare förklarat att det går att betrakta de sociala ojämlikheter som moderniseringen tycks förstärka utifrån ett strukturellt perspektiv och att kvinnorna på syfabriker och deras familjer är aktörer som lever under samt upprätthåller dessa strukturer. Patriarkala strukturer är redan existerande i det vietnamesiska samhället men de får ny kraft genom den moderniseringsbetonade utvecklingen som en bieffekt av den ekonomiska aspekten av den samma.

Moderniseringsprocessen likställs i det här sammanhanget utöver den ekonomiska dimensionen med westernization, ”social changes occur in an integrated fashion” (Tessler and Hawkins, 1979:474). D.v.s. att den betraktas som ett universellt fenomen som får liknande effekter oavsett vilken plats den äger rum. Vidare, att globaliseringen är dynamisk och för med sig västerländska sociala strukturer som är sammansatta av budskap om kapitalism, rationalism, industrialism och byråkratism (Scholte, 2000:16). Denna effekt är en av de mest kritiserade bland globaliseringskritiker då den så uppenbart slår undan fötterna på de redan svaga. Unga kvinnor i Vietnam är en av grupperna som drabbas av denna företeelse. De blir försvagade som den lägst betalda och mest utnyttjade arbetskraften samtidigt som deras möjligheter till att förverkliga sina drömmar på ett socialt plan försämras avsevärt. Unga och oerfarna blir de lätta byten i en hård miljö där män har den ekonomiska och sociala makten. Deras löner är så låga att de omöjligen kan efterlikna den livsstil som de eftersträvar vilket håller tillbaka många från att bilda familj då de inte skulle ha råd. Många griper efter halmstrån och ger sig in i kärleksaffärer och tyvärr så blir de ofta svikna på vägen då det är allmänt känt att kvinnor som arbetar på syfabriker letar efter en livskamrat samt att de betraktas som promiskuösa. Den sexuella makten män har över kvinnor i form av övergrepp och trakasserier är accepterat som en del av mänsklighetens natur och inget som diskuteras.

4.1.3 Förstärkt könsmaktordning

Könsmaktordningen är en maktrelation mellan aktörer, vilka här är kvinnorna, familjerna och syfabrikerna som bildar och samtidigt bilads i den sociala strukturen som omger dem. Individens eller identiteten är från detta synsätt betraktad som ett resultat av de maktstrukturer som denna lever under, vilka är syfabrikens regler, familjens uppfostran, den statliga diskursen som uppmuntrar kvinnor till lönearbete samt de västerländska influenser som moderniseringsprocessen medfört. Genderidentiteten är i sin tur starkt präglad av

faktorer som rör biologiskt kön och könsmaktordningen, och i det här fallet är det tydligt hur de nya strukturerna som tillkommit, med emphasis på romantik och skönhet, anspelar på vikten av att upprätthålla könsroller. Könsmaktordningen gör sig här gällande över andra typer kollektiva identiteter och förstärkt av de neo-patriarkala strömningarna lämnas lite utrymme för oberoende tankar kvar. De kvinnor som ges möjligheten till egna initiativ är de i de högre samhällsklasserna men även här är förväntningarna på dem som goda döttrar, vackra kvinnor och framtida mödrar den starkaste kraften. Inbyggt i könsmaktordningen är att den gynnar en grupp på bekostnad för en annan, därav själva maktordningen. Vietnam står på tröskeln till ekonomiskt välstånd, den ekonomiska utvecklingen är visserligen fortfarande knuten till de urbana områdena och landsbygden därmed eftersatt. Den går dock att tala om en total förändring som berör samtliga regioner. Den ekonomiska tillväxten har utjämnat vissa skillnader inom vissa områden men ökat i andra fall. Kvinnorna tycks vara den grupp som drabbats hårdast då de används till de lägst betalda jobben samtidigt som deras sociala frihet inskränkts. De neo-patriarkala strukturerna ligger tungt över deras axlar som resultat av landets öppenhet mot väst. Kraven på dem som medborgare och individer har ökat i takt med att utvecklingen av deras självständighet avstannar. De är mer beroende av män än någonsin för deras överlevnad och självförverkligande. De är fortfarande underrepresenterade inom högre utbildning och antalet kvinnor på ledande poster inom den offentliga eller privata sektorn är mycket lågt. Den ekonomiska och sociala makten har stannat hos männen och kvinnorna uppmuntras först och främst till att förbli sitt kön. Kvinnornas uppfattning om sig själva har aldrig lämnat de traditionella tankegångarna, försöken att efterlikna kvinnor i väst är mest ett annat tillvägagångssätt för att uppnå det ursprungliga målet. Den största skillnaden är hur staten gått från att aktivt arbeta med jämställdhetsfrågor till att släppa ärendet helt. Som i alla fall där ekonomiska krafter getts ökat utrymme hamnar redan marginaliserade grupper i kläm, i Vietnam är det kvinnorna som generellt sett fått ta den största smällen på så vis att de hamnat i ett gränsland mellan tradition och modernitet som drar åt olika håll samtidigt som de båda alternativen uppmuntrar dem till att upprätthålla sina genderidentiteter. De har fastnat i en ond cirkel där de förblir maktlösa och den övriga utvecklingen i landet går dem förbi. De flesta utvecklingsskolor förespråkar lönearbete för kvinnor som del i kvinnans frigörelse, det förefaller som en rimlig tanke men då måste även omgivande förutsättningar förbättras. Att som enda lösning erbjuda kvinnor lågavlönade arbeten orsakar vare sig utjämnande av ojämna maktrelationer mellan män och kvinnor eller en ekonomisk utveckling som berör båda könen.

5. Slutsatser

Ett konkret bevis för det ojämna maktförhållandet mellan könen är det normsystem där kvinnan tillskrivs och förväntas eftersträva vissa egenskaper samt den roll stigmatisering spelar för kvinnor som inte inordnar sig under det befintliga normsystemet. Vidare dominerar män på alla nivåer, i de lagstiftande församlingarna, i det offentliga livet och socialt. Kvinnor har genomgående sämre möjligheter och färre maktsfärer att verka inom. Omfattande patriarkala strukturer i Vietnam undergräver också initiativ och vilja till åtgärder. Kombinationen av prioritering av den ekonomiska utvecklingen, konsumtion och traditionella värderingar gör att man ser mellan fingrarna. Kvinnorna som de arbetar och lever på syfabrikerna förstärker objektifieringen av kvinnor och därmed också patriarkalisk dominans. Maktaspekternas betydelse förbises delvis genom att diskussionen ofta gäller det fria valet och staten och männens ansvar glöms bort.

Vad gäller utvecklingen av genderidentiteter så förekommer de i samma tappning men i förstärkt version. Influenserna från väst består av mestadels populärkultur varför de unga kvinnorna får en skev uppfattning om vad jämställdhet kan innebära. Självständighet och oberoende förknippas med skönhet och pengar. Enligt denna missvisande uppfattning handlar kvinnans väg mot framgång om att vinna en mans kärlek och ekonomiska beskydd vilket får den motsatta effekten i förlängningen och det ojämna maktförhållandet kvarstår. Moderniseringens inverkan på kvinnors identitetsuppfattning i Vietnam begränsar dem från att nå en högre utvecklingsnivå genom att förstärka sociala ojämlikheter.

5.1 Förslag till fortsatt forskning

Utförandet av denna uppsats har präglats en negativ syn på globalisering samt av antagandet av neo-patriarkala strukturer. Antagandet av neo-patriarkala strukturer gör att det begränsar utfallet i diskussionen på så vis att det begränsar utrymmet för andra aspekter samt gör sig gällande över andra faktorer som kan vara väl så betydande för ojämna maktstrukturer som påverkar kvinnor negativt. Samtidigt är det svårt att komma till rätta med ett problem som belyser kvinnors underordning utan att utgå från en feministisk bas. Jag har använt identitet och normsystem som variabler och inte tittat närmare på faktorer som demokratiseringsgrad. Det vore intressant att ta sig an jämställdhetsfrågan i Vietnam och väga in demokratiutvecklingen, möjligen att i en komparativ studie jämföra med ett land i samma region med liknade bakgrund men som är mer demokratiskt för att se om samma mönster upprepar sig eller om demokrati bromsar moderniseringens baksidor.

6. Referenser

- Giddens, Anthony. *Modernity and Self Identity. Self and Society in the Late Modern Age* (1989) Cambridge: Polity Press
- Höjer, Maria Wendt och Åse, Cecilia. *Politikens Paradoxer* (1999) Academia Adacta AB, Lund
- Kaur, Amarjit. *Wage labour in Southeast Asia since 1840: globalisation, the international division of labour and labour transformations* (2004) Palgrave Macmillian, New York
- Kinnvall, Catarina. *Identitetsstudier – en översikt* i Petersson, Bo - Robertson, Alexa. (ed) *Identitetsstudier i praktiken* (2003) Liber, Malmö.
- Lien Houng, Nghiem. *Female Garment Workers: The New Young Volunteers in Vietnam's Modernization in Social Inequality in Vietnam and the Challenges to Reform* (2004) Seng Lee Press Pte. Ltd Singapore
- Matsui, Yayori. *Women in the New Asia* (1996) White Lotus, Spinifex Press, Zed Books, New York
- Moghadam, Valentine. *Modernizing Women – gender social change in the Middle East* (1993) Lynne Rienner Publishers, London.
- Nörlund, Irene. *Vietnamese Industry in Transition: Changes in the Textile sector in Vietnam in a Changing World* (2003) Curzon Press, Great Britain
- Okin, Susan, Moller. *Is multiculturalism bad for women* (1999) Princeton University Press, cop. Princeton New, Jersey.
- Petersson, Bo. ”Intervjubarade studier av kollektiva identiteter”, pp 35-53 in Petersson, Bo och Robertson, Alexa (ed) *Identitetsstudier i praktiken* (2003) Malmö: Liber.
- Ritzer, George. *Sociological Theory* (2000) McGraw-Hill Book, Singapore
- Scholte, Jan Art. *Globalization: a critical introduction* (2000) Palgrave, Baskingstov.

- Svedberg, Erika och Kronsell, Annica. *Feministisk metod, teori och forskning om identiteter* i Petersson, Bo - Robertson, Alexa. (ed) *Identitetsstudier i praktiken* (2003) Liber, Malmö.
- Taylor, Philip. *Social Inequality in Vietnam and the Challenges to Reform* (2004) Seng Lee Press Pte. Ltd Singapore
- Tessler, M och Hawkins, L. *Acculturation, socio-economic status, and attitude change in Tunisia: implications for modernisation theory* (1979) JMAS
- Thi, Houang Hoa. *Family planning and reproductive pattern in rural Vietnam: a study during a period of rapid socio-economic transition* (1996) Stockholm
- Tran Thi Que, *Gender Issues in Vietnam's Development in Vietnam in a Changing World* (2003) Curzon Press, Great Britain
- Uhlin. *Globalization, democratization and civil society in Southeast Asia* (2002) Routledge, New York
- Vu Than Anh, *Economic Policy Reforms: An Introductory Overview in Vietnam in a Changing World* (2003) Curzon Press, Great Britain
- Woodward, Kathryn *Identity and Difference* (1997) SAGE Publications, Great Britain
- World Bank 2006, *World Development Report, Equity and Development* (2006) Oxford University Press, New York
- Yoko, Hayami, Aiko, Tanabe, Yumiko, Tokita-Tanabe *Gender and Modernity, Perspectives from Asia and the Pacific* (2003), Kyoto University Press. Japan